

tomie femininity a maskulinity. V rámci této genderované dichotomie existují vlastnosti vhodné pro poskytování péče, jakými jsou například láska, trpělivost a submisivita, vlastnosti typicky spojované s femininitou. Péče je ojedinelá tím, že stírá hranice veřejné a soukromé sféry, a proto může být chápána jako poskytovaná služba a mít charakteristiku komodity. Clare Ungerson a Stina Johansson, které se zabývají komifikací péče, se shodují na tom, že ti, kteří poskytují péči, i ti, kteří ji dostávají, jsou spokojenější, pokud je péče komifikována. Dalším typicky femininím znakem péče je její časová náročnost a podhodnocenost, na což upozorňuje Trudie Knijn. Zejména aspekt volného času hraje důležitou roli v konceptu aktivního občanství. Pokud by byla poskytovaná péče spravedlivěji rozdělena mezi ženy a muže, domnívá se Ruth Lister, došlo by k na-

plnění univerzálního občanství definovaného v odlišnosti, tedy k naplnění nového konceptu občanství – diferencovaného univerzalizmu.

Literatura:

- Friedan, B. 1981. *The Second Stage*. New York: Summit Books.
- Hobson, B. (ed.). 2000. *Gender and Citizenship in Transition*. New York: Routledge.
- Hochschild, A. R. 1989. *The Second Shift, Working Parents and the Revolution at Home*. New York: Viking.
- Lister, R. 2003. *Citizenship: Feminist Perspectives*. Second Edition. New York: Palgrave Macmillan.
- Marshall, T. H. 1950. *Citizenship and Social Class and Other Essays*. Cambridge: Cambridge University Press.

FILOSOFOVAT Z POZICE ZÁJMU O OSVOBOZENÍ ŽEN / KAROLÍNA ČERNÁ NAGL-DOCEKAL, HERTA. 2007. *FEMINISTICKÁ FILOSOFIE. VÝSLEDKY, PROBLÉMY, PERSPEKTIVY*. PRAHA: SLON.

V tomto roce vydalo nakladatelství SLON knihu Herty Nagl-Docekal *Feministická filosofie. Výsledky, problémy, perspektivy* v překladu Hany Havelkové. V českém kontextu se jedná se o velmi přínosnou publikaci, protože vídeňská filosofka Herta Nagl-Docekal v uvedeném díle shrnuje, jak vyplývá z názvu, problematiku současného diskursu feministické filosofie, což je oblast v širším povědomí české odborné i laické veřejnosti téměř neznámá nebo přinejmenším velice zřídka reflektovaná. Přestože se tímto tématem některé zdejší badatelky a badatelé zabývají, zatím nevznikla takto veřejnosti přístupná a ucelená publikace, dosud zde na toto téma, pokud je mi známo, byly vydávány ojedinelé články a dva soubory statí (Nagl-Docekalová aj. 1994, *Filosofický časopis* 1992), které ale také především vycházejí z překladů zahraničních autorek. Z tohoto důvodu je vydá-

ní *Feministické filosofie* velice vítaným počinem, protože toto dílo by se mohlo stát podnětnou platformou pro rozsáhlejší svěbytnou diskusi v českém a slovenském myšlenkovém prostoru.

Cílem knihy je obhájit status a opodstatnění feministické filosofie a následně rozvinout její kritickou roli v znovupromýšlení filosofických teorií za účelem zabudování *perspektivy spravedlnosti z hlediska pohlaví* do současné filosofie. Feministická filosofie tudíž není jedním z oborů filosofie, ale klade si za cíl prostupovat celou filosofii a vyrovnávat se s rozdílnými filosofickými proudy. Ačkoliv, nebo právě proto, sama feministická filosofie je vytvářena v mnoha odlišných koncepcích, přesto hlavním tématem, které ji sjednocuje a charakterizuje její účel, je podle Nagl-Docekal „filosofování z pozice zájmu o osvobození ženy“ (s. 26 aj.).

Leira svůj příspěvek s názvem „Caring and Social Citizenship: Gender matters“ začala exkurzem do proměny koncepce péče v západních společnostech v průběhu posledních tří desetiletí. Uvedla, že problematika péče začala být do akademického výzkumu a veřejného diskursu prosazována feministicky orientovanými badatelkami v průběhu 70. let. Na oblast péče, do té doby považovanou za soukromou a individuální záležitost každé rodiny, začalo být díky tomu nahlíženo jako na veřejný společenský zájem. Pro 80. léta v západní Evropě byla charakteristická rozsáhlá institucionalizace péče, která vedla k pomalému přesunu zodpovědnosti za péči z rodiny na stát. V současné době se však EU potýká s nedostatkem zdrojů k financování svých sociálních systémů. Dochází k redukci státních výdajů na zdravotní i sociální péči, přičemž situaci komplikuje i problém stárnutí populace v Evropě. Schopnost rodiny zabezpečit péči o své členy se podle A. Leiry v současné době neustále snižuje. Systematická diskuse věnující se ocenění péče a uznání péče jako zodpovědnosti moderního sociálního státu je proto podle této socioložky pro EU zcela klíčová. Jako další důležitý cíl sociálních politik označila i tzv. degenderování péče, tj. narušení tradičního vidění oblasti péče jako specificky ženské domény.

Vedle plenárních přednášek žily svým autonomním životem i jednotlivé tematické sekce zasvěcené nejrozličnějším sociologickým disciplínám. V sekci „Sociologie rodin a soukromého života“, které jsem se zúčastnila, byly zastoupeny rozličné přednáškové bloky, které zahrnovaly témata jako např. rodinné sítě a intergenerační vztahy, partnerská dynamika, diverzita rodinných forem, proměny otcovství, harmonizace práce a rodiny nebo patologické jevy v rodině.

Ze zajímavých přednášek, které zde zazněly, bych ráda připomenula např. prezentaci D. Mortelmanse z Antverpské univerzity (Belgie), který hovořil o dopadech rozvodů na finanční situaci rozvedených partnerů. Právě ekonomické problémy a pokles životní úrovně bývají mnohdy uváděny jako nejčastější komplikace rozvedených žen. Ženy se totiž po rozvodu stávají často výhradními

Přínosem by pak mělo být využití prostředků filosofie pro rozkrýtní diskriminace na základě pohlaví a následná tvorba projektů k jejímu překonání. Pro svůj záměr se autorka ve čtyřech kapitolách zaměřila na disciplíny filosofie, ve kterých se v posledních letech odehrávaly nejpřínosnější diskuse, a to postupně na oblast filosofické antropologie, na oblast estetiky, na oblast teorie vědy a kritiky rozumu a v poslední kapitole na oblast politické teorie a filosofie práva.

Nejpřínosnější metodou feministické filosofie je podle autorky historicko-filosofická kritika a následně vytváření alternativ k patriarchální filosofii. V prvním kroku je třeba analyzovat dějiny filosofie ve vztahu mezi pohlavími, zde je nutné si všimnout nejen explicitních vyjádření týkajících se asymetrického postavení obou pohlaví, ale zároveň rozkrývat postoje, které usilují o neutralitu, přičemž latentně přenášejí diskriminující prvky. Toho se týká i potřeba znovuobjevit v dějinách filosofie filosofky.

Druhým krokem je již uváděná tvorba filosofické alternativy, která by měla za cíl „rozvinout myšlení, jež by zakládalo jednání odpovídající společnosti bez diskriminace žen“ (Nagl-Docekal 1992: 745), jak to autorka vyjádřila ve stati z roku 1990 (Nagl-Docekal 1990). Sama autorka nám umožňuje číst své dílo tak, že těžiště leží v závěrečné kapitole zabývající se předpoklady feministické politiky, která by pak měla být stěžejní oblastí boje proti diskriminaci na základě pohlaví. V předcházejících částech knihy se autorka zabývá vyjasňováním pojmů a argumentů, a to především v kontroverzi vůči antifeministickým postojům, biologismu, filosofii naturalismu, esencialistickému feminismu difference nebo vůči tzv. francouzskému feminismu, kde se především vyoprádává se závěry teoretiček Hélène Cixous, Julie Kristevy a pouze okrajově Luce Irigaray. Co se týče vymezení proti antifeministickým postojům a biologismu, považují zde za velice přínosné, že argumentace je precizně vypracovaná, zároveň napsaná velice srozumitelně a obsahuje celek, který bychom mohli pojímat jako argumentační pomůcku pro

boj proti diskriminaci na základě pohlaví, se kterou se dennodenně setkáváme v české společnosti.

Zajímavá je i diskuse Nagl-Docekal s feminismem difference, která prolíná celou publikací. Příkladem může být odpověď Nagl-Docekal teoretice morální psychologie Carol Gilligan, která ve své knize *Jiným hlasem* z roku 1982 (Gilligan 2001) dochází k existenci dvou rovnocenných morálek („mužské“ morálce spravedlnosti a „ženské“ morálce péče) v reakci na koncepci morální ontogeneze Lawrence Kohlberga (Kohlberg 1981), jenž nejvyššímu stupni morální zralosti přisuzuje charakter, který vystihuje pojem etika spravedlnosti. K ustavení dvou morálek Nagl-Docekal podotýká, že jistě je legitimní záměr Gilligan, když požaduje rehabilitaci a znovuzhodnocení pečovatelské oblasti, ale nesouhlasí s podsouváním určité etiky jednotlivému pohlaví, protože tím se pouze znovu potvrzuje tradiční rozdělení rolí podle pohlaví, a to podkopává feministický cíl, kterým je tradiční rozdělení překonat, proto je potřeba ustanovit feministickou etiku, jež bude „konfrontovat morální filosofii s faktem pohlavní hierarchie“ (s. 263).

Jak již bylo řečeno, oblast politické filosofie je nejvhodnějším prostředím pro tvorbu teoretické základny pro feministickou politiku. Zde je potřeba vytvořit vhodný aparát pro odhalování a postupné odstraňování diskriminace na základě pohlaví. Pro zmapování pole diskriminace autorka vychází z rozlišení pěti způsobů diskriminace navržený Iris Marion Young. Jedná se o vykořisťování, marginalizaci, bezmoc, kulturní imperialismus a násilí, jak je Young popsala ve své knize *Justice and the Politics of Difference* (Young 1990: 39–66). Zároveň Nagl-Docekal souhlasí s výhradou Susan Wolf vůči pojímání diskriminace na základě pohlaví shodně s ostatními formami diskriminace. Protože se Wolf vyjadřuje k multikulturní teorii uznání (Wolfová 2001: 91–102), týká se to především srovnávání s útlakem marginalizovaných kultur, jelikož se v případě žen nejedná o nepočetnou skupinu, která by usilovala o přežití, ale problémem je právě společná identita, která brání v tomto pří-

pečovatelkami o děti, což jim v mnohém případě komplikuje vstup na trh práce nebo hledání lukrativnější pracovní pozice. Zjištění z mezinárodního longitudinálního výzkumu European Community Household Panel ukázala, že zatímco ve všech sledovaných evropských zemích ženám po rozvodu klesá příjem (nejmenší pokles v řádu několika procent je ve Skandinávii, největší naopak v Irsku – o 29 %), mužům po rozvodu příjem zpravidla roste (v Řecku např. až o 40 %). Celkově největší propad v životní úrovni zasahuje zejména ženy, mladé lidi a rodiče s dětmi. Tato zjištění jsou přitom velmi přínosná, protože upozorňují na rizika spojená s rozvody. Mohou tak ukázat směr k novým opatřením, která by dovedla účinně zmírňovat pokles životní úrovně po rozvodu u kritických skupin populace.

Rozvodům se ve své práci věnovala i B. Rock z Univerzity College v Dublinu (Irsko), která se zaměřila na rozvedené otce nežijící ve společné domácnosti se svými dětmi. Ve svém kvalitativním výzkumu se soustředila na rozpor mezi jejich proklamovanou otcovskou rolí a jejich skutečným chováním v rodině. Ačkoliv se muži mnohdy vyjadřovali ukřivděně, popisovali sami sebe jako oběti svých ex-partnerů, které jim brání ve styku s dětmi a kladou překážky v plnění jejich pečovatelské otcovské role, ve skutečnosti se stále chovají velmi tradičně a svým chováním udržují genderové stereotypy žena-pečovatelka vs. muž-živitel. Dožadování se větších otcovských práv je podle Rock jen skrytý boj o moc v rodině a o udržení otcovské autority i po rozpadu manželství.

Rozvodům a transformaci rodinných forem byla věnována i přednáška A. M. Castren z Univerzity v Helsinkách (Finsko). Ve své prezentaci uvedla, že za posledních 40 let došlo ve Finsku k radikální diverzifikaci rodinných forem. Situace je v současné době tak složitá, že oficiální statistiky nejsou vůbec schopny tuto realitu podchytit. Právě oficiální statistiky podrobila Castren velké kritice. Často totiž nevhodně zkreslují a zjednodušují realitu, zároveň však zpětně ovlivňují, jak o sociální realitě přemýšlíme, a v neposlední

padě uznání a naopak slouží potlačování, je pro odstranění diskriminace na základě pohlaví potřeba odlišných prostředků než těch, které jsou navrhovány multikulturní teorií uznání pro odstranění znevýhodnění menšin. Samozřejmě na mnohé jedince nepůsobí jediná forma diskriminace, ale jedná se o různorodé kombinace, jediná osoba může být vystavována znevýhodnění kvůli svému pohlaví a zároveň kvůli své národnosti, věku, etnicitě, sexuální orientaci aj. V této souvislosti Nagl-Docekal znovu zdůrazňuje nutnost opustit jakýkoliv pojem společné identity. Zajisté tím autorka nemíří k izolovanosti individualit, pouze se vymezuje vůči esencialismu a nabízí alternativu společného „my“ jedinců, kteří se shodují ve sdílení společného problému, jímž je fakt diskriminace (s. 270), který ovšem neodpovídá žádné společné podstatě. Šířeji toto společné „my“ odpovídá na autorčinu otázku: „Jak může být člověk demokratem a nepřipojit se k feminismu?“ (s. 272) (podrobněji Rozhovory Aspektu 1998: 78–82).

V související oblasti filosofie práva se autorka vymezuje proti požadavkům některých autorek a autorů k úplnému odmítání teorie společenské smlouvy. Vychází z kritiky teoreticky diferenčního feminismu Carole Pateman, která odůvodňuje potřebu zcela opustit pojem „smlouva“, protože spolu se společenskou smlouvou (tedy *smlouvou bratrů*) je zároveň uzavírána smlouva mezi pohlavími (*sexuální smlouva*), která reprodukuje podřízení žen (Pateman 2000). Herta Nagl-Docekal oproti tomu zastává stanovisko, které požaduje znovuuchození teorie společenské smlouvy z feministického hlediska, ale nikoliv její zrušení, protože odklon od teorie společenské smlouvy podle ní vede k regresi k teorii spravedlnosti, jejímž základem jsou partikulární zájmy, což neodpovídá požadavkům feministické etiky, jež nutně musí být založena na univerzalistických základech, které se dále již nebudou stávat předmětem vyjednávání nebo tvorby kompromisů. Z feministického hlediska tudíž považuje využívání kontraktualistického aparátu za přínos při snaze o odstranění diskriminace. Společenskou smlouvu

je potřeba brát doslova ve smyslu její univerzálnosti právě proto, že v minulosti se tak nedělo, například ženy, nemajetní, „nebíli“ muži původně nebyli považováni za rovnocenné partnery smlouvy, proto je třeba teorii společenské smlouvy reformulovat odlišně, tedy bez historické situovanosti doby jejího vzniku. Pro odstranění patriarchálních konotací proto Nagl-Docekal doporučuje rozdělit pojem občana do dvou termínů pocházejících z francouzštiny – „bourgeois“ a „citoyen“, spolu s prvním pojmem potom odstranit právě onu historickou situovanost buržoazní společnosti společně s jejím patriarchálním pozadím, které se promítalo do teorií smlouvy klasických autorů a samozřejmě i do některých teorií badatelů a badatelek současnosti.

Při obhajování univerzalizmu morálně-filosofických základů svých úvah týkajících se etiky, filosofie i politiky Nagl-Docekal zdůrazňuje dvojznačnost pojmu univerzalizmus (Nagl-Docekal 1995: 24–29), která podle ní bývá často nerepektována. Jedná se za prvé o univerzalizmus v kontextu morálních koncepcí a za druhé o univerzalizmus v kontextu liberalistických teorií práva obsahující princip nezasahování. Pro ustavování morálně-filosofických základů svých úvah autorka vychází z koncepce univerzalizmu prvního, konkrétně z pojetí morálky obsažené v Kantově kategorickém imperativu, ve kterém je obsaženo obojí – jak všeobecná podmínka rovnosti ukotvená v odmítání instrumentalizace lidí, tak přesah k respektování individuality ve formě povinnosti pojmát druhé jako účely o sobě. Nagl-Docekal to ve své stati z roku 1993 (Nagl-Docekal 1993) shrnuje takto: „Ludia sú si rovní, pokiaľ ide o ich schopnosť konať, ale práve na základe tejto kompetencie sa rozvíjajú medzi nimi rozdiely. Prijímajú individuálnym spôsobom určité rozhodnutia.“ (Nagl-Docekal 1995: 28). V díle *Feministická filozofie* toto téma rozvíjí. Společným rysem jedinců je právě ona schopnost svobodného rozhodování, schopnost zaujímat stanovisko. V této souvislosti se pouští do sporu s antihumanistickými autory a autorkami, kteří odmítají užívání pojmu „osoba“. Nagl-Docekal pojem „osoba“ brání před

řadě tak do jisté míry formují i sociální politiku. V druhé části příspěvku Castren představila svůj výzkum rozvedených mužů a žen zaměřený na to, co pro tyto lidi znamená „rodina“ a koho do ní zahrnují. V případě rozvedených mužů a žen je sledování tohoto fenoménu jistě zajímavé, protože rozvod rapidně mění rodinné vztahy a hranice rodiny se v důsledku toho stávají nejasné a neurčité. V tom, koho rozvedení muži a ženy považují za součást své rodiny, panuje obecně velká diverzita. Společné je však to, že do rodiny tyto lidé zahrnovali zpravidla pouze ty, k nimž pociťovali lásku a city.

8. mezinárodní konference Evropské sociologické asociace byla příležitostí k setkání badatelů a badatelek z mnoha různých evropských zemí s prací kolegů a kolegyně z jiných kulturních prostředí a odborných oblastí. Díky velkému počtu zúčastněných dala tato konference možnost nahlédnout do mnoha různých a pro mnohé možná i nových oblastí oboru. Další konference této výzkumné sítě se bude konat opět za dva roky.

GENDER A WELL-BEING: „ŽIVOTNÍ BLAHO“, JEHO DISTRIBUCE V RODINÁCH A ROLE SOCIÁLNÍCH POLITIK. TŘETÍ SYMPOZIUM AKCE COST 34 / Radka Dudová

Program COST (Evropská spolupráce v oblasti vědeckého a technologického výzkumu) je jedním z dlouhodobých nástrojů EU, jehož cílem je podporovat spolupráci mezi evropskými vědci a badateli. Skládá se z jednotlivých „Akci“, zaměřených na určité téma, okolo něhož se vytvářejí vědecké sítě a kooperace. COST sám o sobě nepřináší finanční podporu na výzkumné aktivity, je zaměřen výslovně na financování spolupráce mezinárodních skupin (tj. cestovní náklady, organizování seminářů, společné publikace, vědecké poby-

napadením z esencialismu vyjasněním, že se pod tímto pojmem neskrývá společná identita, nýbrž že pojem „osoba“ zastupuje svobodného jednotlivce, který je schopen svobodného rozhodování a jednání (v kontrapozici proti chování) a který je schopen si sám klást své cíle, své účely. Z feministického hlediska je tedy nezbytné zachovat pojem osoba pro novou reformulaci teorie společenské smlouvy, která umožní nové aplikování principu rovnosti, jak ve formálním zrovnoprávnění všech jednotlivců, tak v cílené podpoře osob dosud znevýhodňovaných.

Na závěr bych znovu zdůraznila, že překlad této knihy do češtiny považuji za velice podnětný krok pro prohloubení diskuse v České a Slovenské republice, ale také doufám, že se tato diskuse rozšíří na *filosofování z pozice zájmu o osvobození ženy a muže*, protože podle mého mínění nejsou faktem asymetrie v takto hierarchicky uspořádaných společnostech znevýhodněny pouze ženy, nýbrž asymetrie postihuje i muže. Příkladem může být silný tlak, kterému jsou muži vystavováni již od dětství, aby se stávali jedinci „tvrdými“, aby neprojevovali své emoce (dokonce snad aby některé raději ani necítili), aby v budoucnu na sebe brali roli živitelů, vystupovali jako „ochránci“, zároveň je omezována jejich role otce, dalším příkladem může být otázka vojenské služby ap. Proto si myslím, že projekt feministické filosofie by mohl v mnoha ohledech přispět k zlepšení situace obou pohlaví, což by bylo významným krokem k lepšímu světu.

Literatura

- Filosofický časopis*, 1992, roč. 40, č. /5 (monotematické číslo).
- Gilligan, C. 2001. *Jiným hlasem: o rozdílné psychologii žen a mužů*. Praha: Portál.
- Kohlberg, L. 1981. *Essays on Moral Development*. San Francisco: Harper and Row.
- Nagl-Docekal, H. 1992. „Co je feministická filosofie?“ *Filosofický časopis*, roč. 40, č. 5 (zkrácený překlad z Nagl-Docekal 1990).
- Nagl-Docekal, H. (ed.). 1990. *Feministische Philosophie*. Wien/München: Oldenburg.
- Nagl-Docekal, H., Pauer-Studer, H. (eds.). 1993. *Jenseits der Geschlechtermoral*. Frankfurt: Fischer Verlag.
- Nagl-Docekal, H. 1995. „Morálna diferenciacia rodov?“ *Aspekt*, č. 2–3 (překlad z Nagl-Docekal 1993).
- Nagl-Docekalová, H., Wesshauptová, B., Fox-Kellerová, E., Codeová, L. 1994. *Štyri pohľady do feministickej filozofie*. Bratislava: Archa.
- Pateman, C. 2000. *Sexuálna zmluva*. Bratislava: Aspekt.
- Rozhovory Aspektu z rokov 1993–1998*. 1998. Bratislava: Aspekt.
- Wolfová, S. 2001. „Komentár.“ in Taylor, Ch. *Multikulturalismus. Zkoumání politiky uznání*. Praha: Filosofický ústav AV ČR.
- Young, I. M. 1990. *Justice and the Politics of Difference*. Princeton: Princeton University Press.

MATEŘSTVÍ A VYCHOVATELSTVÍ

V REFLEXI HUMANITNÍCH VĚD / DENISA NEČASOVÁ

HANÁKOVÁ, P., HECZKOVÁ, L., KALIVODOVÁ, E. (EDS.). 2006. *V BLUDNÉM KRUHU. MATEŘSTVÍ A VYCHOVATELSTVÍ JAKO PARADOXY MODERNITY*. PRAHA: SLON.

Otázka biologické reprodukce člověka představuje, vzhledem ke své až fatální svázanosti s prostým přežitím lidského rodu, jednu z nezanedbatelných oblastí zájmu větší

ny historických i současných společností. Mateřství se tak neskládá jen z tělesně-psychologických aspektů, ale naopak nabývá mnoha dalších kulturních, sociálních i symbo-

ty apod.). Podpora samotného výzkumu tak spočívá na národní úrovni a závisí na místních vládách a vypisovaných grantech. COST Akce vznikají „zdola“: skupina vědců z několika zemí se rozhodne o spolupráci na určitém tématu, podá projekt a postupně se mohou přidávat další země. Národní koordinátor COST podepíše smlouvu o připojení své země a nominuje dva členy vedoucího výboru (Management Committee). Ti dále pracují společně s národním týmem, tj. dalšími odborníky, kteří se na spolupráci podílejí, prezentují na seminářích, vypracovávají výsledné zprávy, publikují apod.

COST Akce 34, jejíž vedoucího výboru jsem od roku 2005 členkou (společně s PhDr. Ludmilou Fialovou, CSc., z Přírodovědecké fakulty UK), se zaměřuje na problematiku genderu a „životního blaha“ – well-being. Well-being je v Akci definován jako souhra různých faktorů, k nimž patří zejména ekonomické bohatství a zdroje, zdraví, vzdělání, sociální a rodinné zázemí, psychická pohoda, možnost seberealizace, svoboda. Nejde tedy jen o samotné zdroje, kterými člověk disponuje, ale i o praktické možnosti jejich využití. Hlavní činností této COST Akce je pořádání symposií, která poskytují příležitost k setkání vědkyň a vědců zabývajících se z nějakého úhlu pohledu tímto tématem. Třetí symposium, které se konalo 25.–27. června tohoto roku v Barceloně, bylo věnováno problematice produkce a distribuce životního blaha v rodině a zabývalo se strategiemi placené a neplacené práce mužů a žen.

Většina příspěvků se věnovala problematice péče a neplacené práce, jejímu rozdělení mezi muži a ženami v rodině, a jejími souvislostmi s prací placenou. Pozornost byla zaměřena na genderové nerovnosti a na nízkou sociální hodnotu, která je pečující práci přikládána. Neplacená práce v rámci domácnosti byla například tematizována jako strategie nižších příjmových vrstev, jak si udržet uspokojivou životní úroveň a tím i „životní blaho“. Příspěvatelky a příspěvatelé se pokoušeli odpovědět na otázku, jakou podo-